

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.381>

JEL classification: M41, G32, D24, L21

UDC: 657:336.74:004

Ольга ФАРТУШНЯК

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і бізнес-консалтингу,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна
E-mail: fartova09@gmail.com
ORCID iD: 0000-0002-6305-5901
Web of Science ResearcherID: HNB-9009-2023

КОМПОНЕНТИ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

АНОТАЦІЯ

Вступ. У сучасних умовах ефективне управління грошовими потоками підприємства дає змогу планувати їх надходження та витрати. Своєчасне генерування грошових потоків є ключовим чинником забезпечення ліквідності та платоспроможності компанії. Управління рухом грошових коштів впливає не тільки на оперативну діяльність, але й на стратегічний розвиток підприємства. Швидкість цього розвитку значною мірою залежить від того, наскільки добре синхронізовані різні види грошових потоків за обсягами та часом. Високий рівень такої синхронізації сприяє значному прискоренню досягнення стратегічних цілей підприємства. Формування облікової системи управління грошовими потоками залишається недостатньо обґрунтованою та вимагає виокремлення її елементів у взаємодії фінансового та управлінського обліку.

Мета. Основна мета статті полягає у дослідженні характеристик компонент облікової системи управління грошовими потоками з метою їх подальшого інтегрування до інформаційної системи. Завданням є розкриття взаємозв'язку управлінського та фінансового обліку грошових потоків, підкреслюючи їхню важливість у сучасній системі управління.

Метод (методологія). У статті застосовано комплексний підхід, який включає методи порівняння, систематизації, синтезу та аналізу. Використано методи дослідження сучасних наукових праць формулювання теоретичного базису облікової системи управління грошовими потоками. За допомогою аналізу теоретичних концепцій досліджено економічний та обліковий підходи до формування мети управління грошовими потоками підприємства.

Результати. У статті розглянуто економічну та облікову інтерпретацію системи управління грошовими потоками підприємства. Наведено авторське визначення поняття «облікова система управління грошовими потоками підприємства» для розкриття формування чіткої теоретико-методологічної бази дослідження. З виокремленням економічного та облікового підходів визначено мету управління грошовими потоками підприємства та уточнено мету в обліковій системі управління грошовими потоками. Запропоновано структурну модель компонентів облікової системи управління грошовими потоками підприємства, яка включає взаємозв'язок фінансового та управлінського обліку. Визначено основні завдання облікової системи управління грошовими потоками підприємства. Запропонована схема компонент системи управління грошовими потоками у взаємодії фінансового та управлінського обліку.

© Ольга Фартушняк, 2024

Отримано: 24.11.2024 р.

Рекомендовано до друку: 12.12.2024 р.

Опубліковано: 20.12.2024 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Фартушняк О. Компоненти облікової системи управління грошовими потоками підприємства. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 4. С. 381-388. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.381>

Ключові слова: облікова система управління грошовими потоками; грошові кошти; інформаційне забезпечення; фінансовий облік; управлінський облік.

Вступ

Грошові потоки охоплюють всі аспекти фінансово-господарської діяльності підприємства і є важливим показником його фінансової стабільності. Ефективне управління грошовими потоками дозволяє уникнути проблем з платежами, мінімізувати затримки в оплаті, знижувати витрати на фінансування і максимізувати доходи від інвестицій. Неефективне управління грошовими потоками призводить до нестачі грошових коштів для покриття своїх поточних витрат і зобов'язань, таких як виплата заробітної плати, оплата рахунків постачальників, податків тощо. Відсутність своєчасних платежів може призвести до втрати довіри з боку кредиторів і постачальників, що ускладнює отримання кредитів або товарів у майбутньому. Невиконання фінансових зобов'язань негативно впливає на репутацію підприємства, що зазвичай призводить до втрати клієнтів і партнерів, а також знижує загальну рентабельність підприємства. Тому, облікова система, яка займається управлінням грошовими потоками, має бути інтегрована з обліком запасів, готової продукції та оплатою праці. Це дозволить контролювати грошові потоки на всіх етапах їх руху на підприємстві.

Сучасні облікові практики потребують критичного осмислення та аналізу існуючих підходів до управління грошовими потоками підприємства для систематизації цього аспекту. Важливо дослідити можливість створення такої системи на базі використання обліково-інформаційного забезпечення.

Теоретико-методичні та практичні аспекти облікового та інформаційно-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками підприємства досліджували науковці: В. В. Волошина-Сідей [1], А. О. Кириченко [1], Ю. В. Жмурко [2], Г. В. Кошельок [4], М. С. Губанов [4], Т. Є. Кучеренко [5], Г. Ю. Аніщенко [5], М. І. Мельник [6], Т. М. Донцова [6], М. Ю. Чік [9] та інші.

В. В. Волошина-Сідей та А. О. Кириченко [1] у своїй роботі виокремили систему факторів, що впливають на грошові потоки та запропонували підходи до формування

інформаційної бази. Г. В. Кошельок та М. С. Губанов [4] визначили компоненти та джерела інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління грошовими потоками підприємства. Автори М. Ю. Чік [9] та Ю. В. Жмурко [2] навели характеристики концепцій та підходів дослідників до управління грошовими потоками підприємства з розкриттям облікової інтерпретації. Т. Є. Кучеренко та Г. Ю. Аніщенко [5] обґрунтували взаємозв'язок та обліково-економічний зміст елементів системи управління грошовими потоками. М. І. Мельник та Т. М. Донцова [6] запропонували основні напрямки ефективного управління грошовими потоками на підприємстві. Однак, питання облікової інтерпретації системи управління грошовими потоками потребують подальших уточнень та досліджень..

Мета та завдання дослідження

Метою статті є визначення компонент облікової системи управління грошовими потоками з метою їх подальшого інтегрування до інформаційної системи. Завдання полягають у розмежуванні та обґрунтуванні підходів до сутності, мети та завдань облікової системи управління грошовими потоками, зокрема: уточненні категоріального базису теми дослідження; визначення мети управління грошовими потоками за економічним та бухгалтерським підходами з виокремленням відмінностей; встановлення структури та розробка схеми компонент системи управління грошовими потоками у взаємодії фінансового та управлінського обліку.

Виклад основного матеріалу дослідження

Грошові кошти (або cash) представляють собою готівку або безготівкові кошти на рахунках у банку. Грошовий потік (або cash flow) представляє собою рух (надходження та витрачання) грошових коштів, є безперервним і має динамічний характер.

Управління грошовими потоками є одним з надважливих елементів облікової системи та фінансового менеджменту. З позиції представників сфери фінансів, корпоративного

управління, економіки підприємств поняття «управління грошовими коштами» як системи для прийняття та реалізації стратегічних і оперативно-тактичних рішень розглядають автори [6; 7]. Водночас, інші науковці [3; 5] визначають управління як процес. Враховувати обліковий аспект управління грошовими потоками підприємства з використанням системного підходу пропонує М. Ю. Чік [9], але не надає визначення цього поняття.

Проте, в науковій літературі відсутнє визначення облікової системи управління грошовими потоками, яке потребує уточнення, що є важливим для формування чіткої теоретико-методологічної бази, яка дозволить ефективніше розробляти інструменти аналізу, обліку та контролю грошових потоків підприємства.

З мого погляду, облікова система управління грошовими потоками підприємства – це сукупність методів, процедур і засобів, які використовуються для обліку, аналізу та

контролю за рухом грошових коштів на підприємстві. Вона допомагає забезпечити точний облік всіх господарських операцій, планувати грошові потоки, приймати обґрунтовані управлінські рішення та підтримувати фінансову стабільність підприємства.

Для облікової інтерпретації управління грошовими потоками підприємства, М. Ю. Чік [3] та Ю. В. Жмурко [9] вважають за доцільне виокремити її мету. При цьому бухгалтерський облік виступає інструментом здійснення управління грошовими потоками, тобто інформаційним забезпеченням управління, оскільки формує основну інформацію про надходження і вибуття грошових потоків та їх вплив на фінансове становище підприємства [2, с. 884; 7, с. 135].

В науковому середовищі є два підходи до визначення мети управління грошовим потоками, зокрема економічний та обліковий підхід, що представлено у таблиці 1.

Таблиця 1. Мета управління грошовими потоками підприємства: економічний та обліковий підходи

Автори	Визначення мети
економічний підхід	
Н. Н. Хахонова, І. О. Бланк	забезпечення фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку шляхом збалансування обсягів надходження і витрачання грошових коштів та їх синхронізації в часі
А. І. Кузнецова	забезпечення можливості гнучкого реагування на зміни ринкової ситуації; підвищення ефективності діяльності шляхом прийняття взаємопов'язаних рішень у всіх областях управління, які стосуються грошових потоків; здійснення цілеспрямованих організаційних змін в підприємстві шляхом оцінки діяльності підрозділів, формального аналізу можливих альтернативних варіантів дій, прийняття і реалізація відповідних управлінських рішень; демонстрація можливостей зростання і прибутковості потенційним інвесторам; усвідомлений вибір адекватної фінансової стратегії шляхом оцінки зіставлення рівнів прибутку і ризику
обліковий підхід	
М. Ю. Чік, Ю. В. Жмурко	достовірність, точність організації та методики управління грошовими коштами та представлення цієї інформації у різних часових проміжках

З таблиці 1 можна побачити, що більшість авторів визначають мету управління грошовими потоками з економічного аспекту у системі менеджменту, а не у обліково-аналітичній системі. Тому, потребує уточнення мети управління грошовими потоками в

контексті облікового підходу.

З мого погляду, метою управління грошовими потоками для цілей бухгалтерського обліку є забезпечення точної та достовірної інформативності про рух реальних грошових потоків у взаємодії

складових фінансового та управлінського обліків. Дані фінансового обліку надають вхідну інформацію щодо залишків та руху грошових потоків для контролю за їх надходженням або витрачанням і визначення ліквідності та платоспроможності підприємства. Управлінський облік має на меті формування управлінських звітів за центрами

відповідальності для прийняття обґрунтованих рішень стратегічного та тактичного характеру.

Для розуміння взаємодії всіх процесів, як зовнішніх, так і внутрішніх, які формують компоненти облікової системи управління грошовими потоками підприємства розроблена структурна модель, яка подана на рисунку 1.

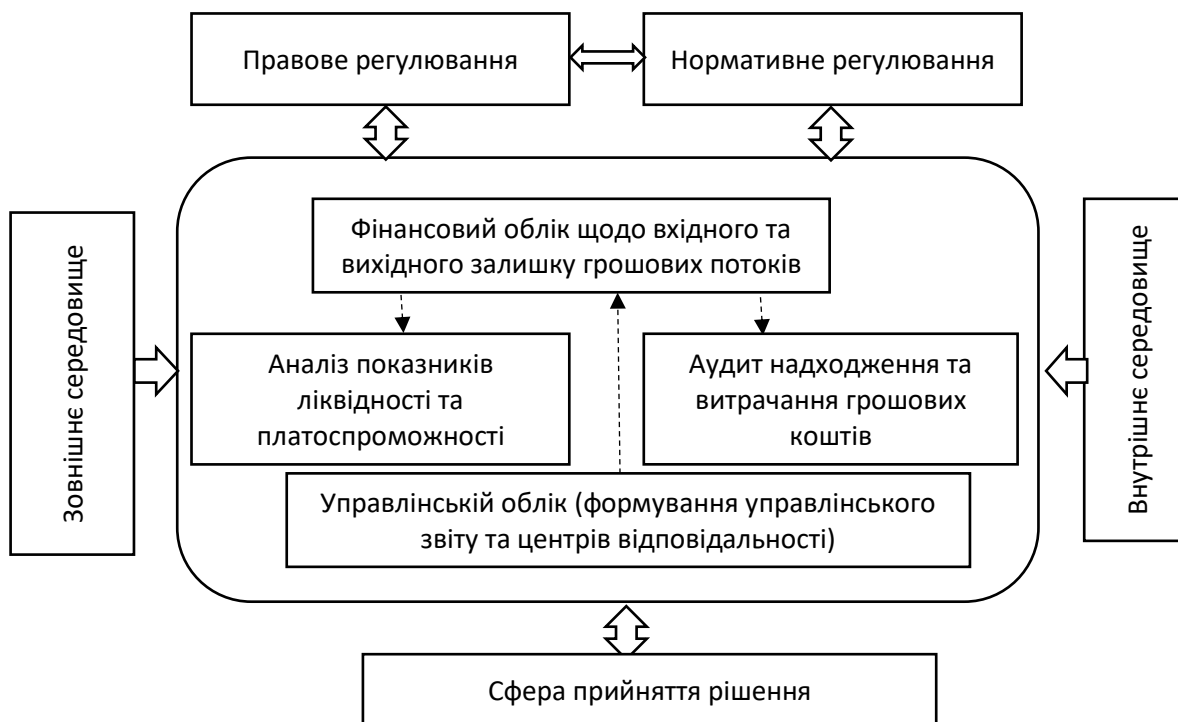

Рис. 1. Структурна модель компонентів облікової системи управління грошовими потоками підприємства

Відповідно до рисунку 1 облікова системи управління грошовими потоками підприємства охоплює такі завдання:

- формування правової та нормативної бази, яка встановлює чинні законодавчі та нормативні акти щодо регулювання готівкових та безготівкових коштів, а також їх відображення у звітності;
- розробку фінансових планів руху готівки на наступний рік з урахуванням запланованих обсягів доходів та обґрунтування необхідних статей витрат;
- впровадження управлінського обліку руху грошових потоків, включаючи виділення центрів надходження, визначення витрат та чистого руху грошових коштів;
- використання інформаційних облікових технологій для обліку, що дозволяє

отримувати фінансові дані з високою точністю та правильно відображати грошові кошти в обліку;

- постійний моніторинг і аналіз грошових потоків для виявлення відхилень від плану, оцінки фінансової ефективності та прийняття своєчасних коригувальних рішень;
- підвищення кваліфікації та навчання співробітників для забезпечення їхньої обізнаності з новими методами обліку та управління грошовими потоками;
- забезпечення координації між фінансовими, бухгалтерськими та операційними підрозділами для ефективного управління грошовими потоками і досягнення стратегічних цілей підприємства.

Для функціонування облікової системи управління грошовими потоками підприємства необхідно розуміння чіткої послідовності обліку грошових потоків у фінансовому та управлінському обліку та їх взаємодії. Автором розроблено схему такої послідовності та взаємодії, яка представлена на рисунку 2.

Розроблена на рис. 2 схема дозволяє

візуалізувати процеси обліку грошових потоків, забезпечуючи їх чітке розмежування між фінансовим та управлінським обліком. Це сприяє підвищенню ефективності аналізу грошових потоків, оптимізації управлінських рішень та забезпеченню прозорості в управлінні грошовими потоками підприємства.

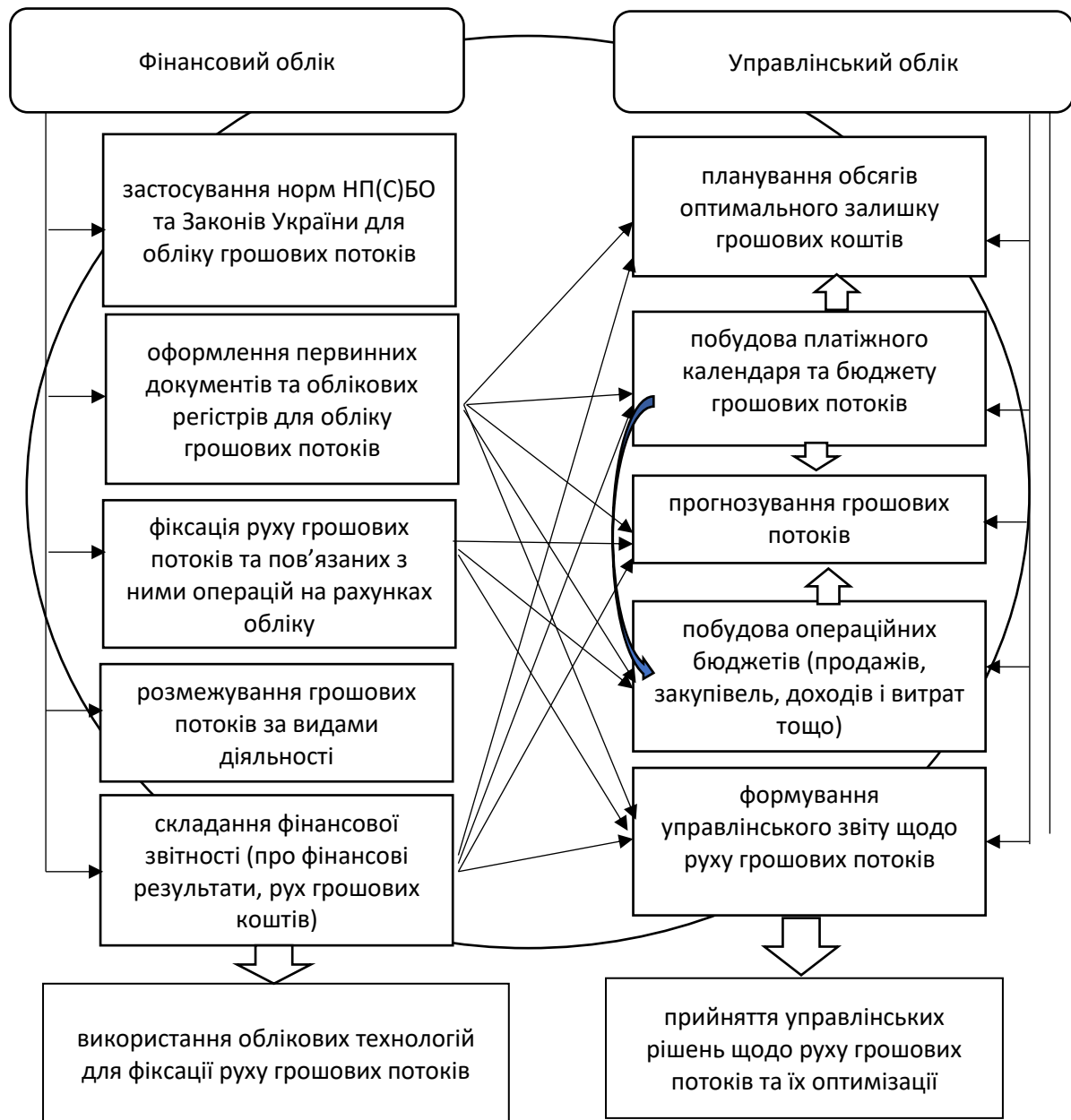

Рис. 2. Схема послідовності управління грошовими потоками в обліковій системі

Згідно рис. 2 можна визначити, що дані фінансового обліку є основою для вхідної інформації в управлінському обліку щодо

грошових потоків та інших пов'язаних з ними ресурсів, доходів та витрат. Так, для планування обсягів оптимального залишку

грошових коштів з фінансового обліку беруть дані зі звіту про рух грошових коштів, оборотно-сальдової відомості та рахунків обліку, а з управлінському обліку – дані платіжного календаря.

Побудова платіжного календаря та бюджету грошових потоків базується на даних як фінансового, так і управлінського обліку. Основними джерелами інформації з фінансового обліку є: оборотно-сальдова відомість та дані рахунків обліку, звіт про рух грошових коштів. В управлінському обліку основним джерелом інформації виступають операційні бюджети.

Прогнозування грошових потоків може здійснюватися на основі даних фінансового обліку (оборотно-сальдова відомість, звіт про рух грошових коштів), але все ж таки основним джерелом є дані управлінського обліку, зокрема: операційні бюджети, планові показники інвестиційної та фінансової діяльності, дані про майбутні контракти, договори та зобов'язання, інформація з платіжного календаря та бюджету грошових коштів. Дані фінансового обліку використовуються для складання базового прогнозу, який базується на історичних показниках і відображає фактичну фінансову ситуацію та забезпечує ретроспективний аналіз. Управлінський облік надає більш детальну та оперативну інформацію для прогнозування майбутніх потоків, враховуючи майбутні плани і сценарії розвитку.

Для побудови операційних бюджетів з фінансового обліку беруться дані, що допомагають оцінити минулі результати діяльності підприємства, а також забезпечують точність прогнозів. Зазвичай це звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових

коштів, оборотно-сальдова відомість тощо. З управлінського обліку загальними джерелами інформації є дані від підрозділів та очікування різних центрів відповідальності, управлінські звіти минулих результатів та аналітичні прогнози щодо макроекономічних факторів, зміни у цінах на ринку тощо.

Формування управлінського звіту щодо руху грошових потоків здійснюється на основі даних з різних джерел, що забезпечують повноту, точність і релевантність інформації. Такий звіт формується на підставі всіх складених бюджетів, прогнозів та платіжних календарів. Його основана мета полягає у наданні керівництву актуальної та деталізованої інформації для прийняття рішень та оцінка ліквідності підприємства.

Такий звіт дозволяє аналізувати як минулі результати, так і прогнозувати майбутній стан грошових потоків, забезпечуючи стійкість фінансового управління.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Таким чином, сучасні облікові системи потребують інтеграції з іншими інформаційними системами підприємства для забезпечення повної взаємодії між фінансовим та управлінським обліком. Для оптимізації обліку грошових потоків слід приділяти більше уваги використанню автоматизованих систем, які дозволяють оперативно оновлювати дані та здійснювати прогнози на основі актуальної інформації. Потребують подальшого дослідження та пошуку ефективних методів прогнозування грошових потоків, які враховують зміни в зовнішньому середовищі (макроекономічні, політичні, ринкові фактори) та інші нестабільні змінні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волошина-Сідей В. В., Кириченко А. О. Інформаційно-аналітичне забезпечення системи ефективного управління грошовими потоками підприємства. *Економіка та суспільство*. Випуск № 55. 2023. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-9>
2. Жмурко Ю. В. Облікове забезпечення управління грошовими потоками. *Економічні науки*. 2018. № 1(53). С. 883 - 887
3. Ковальчук Н. О., Оленець А. Г. Аналіз достатності грошових потоків підприємства в контексті управління ними. URL: http://www.rusnauka.com/36_NIO_2008/Economics/39374.doc.htm

4. Кошельок Г. В., Губанов М.С. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління грошовими потоками підприємства. *Економічний простір*. № 189. 2024. С. 384-389.
5. Кучеренко Т. Є., Аніщенко Г. Ю. Обліково-аналітичне забезпечення управління грошовими потоками підприємства. *Ефективна економіка*. № 2. 2022. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2_022/14.pdf
6. Мельник М. І., Донцова Т. М. Управління грошовими потоками підприємства. *Регіональна економіка та управління*. 2 (28), травень 2020. С. 140 – 143.
7. Некрасенко Л. А., Гниломир І. М. Напрями удосконалення управління грошовими потоками суб'єктів господарювання. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nppdaa/econ/2011_2_3/118.pdf
8. Тешева Л. В., Щербань О. Д., Вакуленко О. О. Поняття грошового потоку підприємства. *Економіка та суспільство*. Випуск № 10. 2017. С. 670 – 675
9. Чік М. Ю. Підходи до управління грошовими потоками та їх облікова інтерпретація. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. Випуск 1 (45). Т.2. 2015. С. 134-139.

REFERENCES

1. Oloshyna-Sidey, V. V., and Kyrychenko, A. O. (2023). Information and Analytical Support of the Effective Cash Flow Management System of an Enterprise. *Economics and Society*. Issue No. 55. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-9> [in Ukrainian].
2. Zhmurko, Yu. V. Accounting Support for Cash Flow Management (2018). *Economic Sciences*. No. 1(53), 883–887 [in Ukrainian].
3. Kovalchuk, N. O., and Olenets, A. G. (2008). Analysis of the adequacy of the company's cash flows in the context of their management URL: http://www.rusnauka.com/36_NIO_2008/Economics/39374.doc.htm [in Ukrainian].
4. Kosheliok, H. V., and Hubanov, M. S. (2024). Information and Analytical Support for Enterprise Cash Flow Management. *Economic Space*. No. 189. 2024. 384–389 [in Ukrainian].
5. Kucherenko, T. Ye., and Anishchenko, H. Yu. (2022). Accounting and Analytical Support for Enterprise Cash Flow Management. *Efficient Economy*. No. 2. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2_022/14.pdf [in Ukrainian].
6. Melnyk, M. I., and Dontsova, T. M. (2020). Enterprise Cash Flow Management. *Regional Economics and Management*. 2(28)/ 140–143. [in Ukrainian].
7. Nekrasenko, L. A., and Hnylosyr, I. M. (2011). Directions for improving cash flow management of business entities. http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nppdaa/econ/2011_2_3/118.pdf [in Ukrainian].
8. Tiesheva, L. V., Shcherban, O. D., and Vakulenko, O. O. (2017)/ The Concept of Enterprise Cash Flow. *Economics and Society*. Issue No. 10. 670–675 [in Ukrainian].
9. Chik, M. Yu. (2015) Approaches to Cash Flow Management and Their Accounting Interpretation. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series «Economics»*. Issue 1(45). Vol. 2. 134–139 [in Ukrainian].

Olha Fartushnyak, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Business Consulting, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine

Components of the accounting system for managing a company's cash flows

Abstract

Introduction. In today's environment, effective management of a company's cash flows enables the planning of both inflows and outflows. Timely generation of cash flows is a key factor in ensuring a company's liquidity and solvency. Cash flow management affects not only day-to-day operations but also the strategic development of an enterprise. The pace of this development largely depends on how well various types of cash flows are synchronized in terms of volume and timing. A high level of such synchronization significantly accelerates the achievement of the enterprise's strategic goals. However, the formation of an accounting system for cash flow management remains underexplored and necessitates identifying its components within the interaction between financial and managerial accounting.

Purpose. The primary objective of this article is to examine the characteristics of the components of an accounting system for cash flow management, with a view to their further integration into the information system. An important task is to reveal the interconnection of managerial and financial accounting of cash flows, underscoring their importance in modern management systems.

Method (Methodology). This study employs a comprehensive approach that includes methods of comparison, systematization, synthesis, and analysis. It relies on a review of current scholarly works to formulate the theoretical basis for the accounting system of cash flow management. Through an analysis of theoretical concepts, the economic and accounting perspectives on forming objectives for a company's cash flow management are explored.

Results. The article considers both the economic and accounting interpretations of a company's cash flow management system. The author provides a definition of the term «accounting system for managing a company's cash flows», establishing a clear theoretical and methodological framework for the research. By distinguishing between economic and accounting approaches, the goals of cash flow management and the objectives within the accounting system are clarified. A structural model for the components of a company's accounting system for cash flow management is proposed, illustrating the interconnection between financial and managerial accounting. The principal tasks of an accounting system for cash flow management are identified. A diagram of the system's components, showing how financial and managerial accounting interact within cash flow management, is presented.

Keywords: accounting system of cash flow management; cash; information support; financial accounting; managerial accounting.

Cite as: Fartushnyak, O. (2024). Components of the accounting system for managing a company's cash flows. *Economic analysis*, 34 (4), 381-388. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.381>